

TÜRKİYE'DE UZAKTAN EĞİTİM: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ'NİN UYGULAMALARI

Öğr, Gr. Bekir ÖZER*

1. EĞİTİMDE TEMEL SORUNLAR

Atatürk'ün önderliğinde Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından (1923) sonra, hızla ülkenin çok yönlü kalkınmasına ve öteki uygar ülkelerin düzeyine ulaşmasına yönelik çalışmalara girişilmiştir. Eğitimle ilgili çalışmalar, bunların önemli bir bölümünü oluşturmuştur.

Cumhuriyet'in kurulmasının hemen ardından, Öğretim Birliği Yasası (1924) ile bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Eğitime, laik ve demokratik bir biçim kazandırılmıştır. Arap harfleri yerine Latin harfleri kabul edilmiştir. Kadın eğitimine önem verilmiş, karma (kız-erkek birlikte) eğitim gerçekleştirilerek bütün öğrencilere topluma yararlı olabilmek için bir meslek edinme heyecanı verilmiştir. Köy için eğitim ve öğretmen sağlama konusunda önemli uygulamalarda bulunulmuştur. Daha sonra, 1961 yılından başlayarak planlı kalkınmaya geçilmiş ve eğitimin öteki ülke sorunları ile bir bütünlük içinde ele alınması sağlanmıştır. Eğitimde sayısal yönden önemli gelişmeler elde edilmiştir (Akyüz, 1985, s. 306).

(*) Açıköğretim Fakültesi öğretim elemanı

Ne var ki, izleyen yıllarda, bir yandan ülkedeki hızlı toplumsal ve yapısal değişmelerle çağdaş gelişmeler sonucu ortaya çıkmış olan eğitilmiş insangücü gereksinmesinin artması, öte yandan çok sayıda insanın eğitime büyük istek duyması, Cumhuriyet'in ilk yıllarında atılmış olan temellerin üzerine çıkılmasında önemli sorunlar doğurmuştur. Başka bir deyişle, eğitimde çağ, gerektiği ölçüde ve hızda izlenememiştir (Büyükerşen, 1986). Kısacası, geleneksel eğitim anlayışı içinde yapılan girişimler ve alınan önlemler, hızla büyüyen sorunların çözümü için yeterli gelmemiştir.

Türkiye'de 1950'li yıllardan başlayarak değişik zamanlarda ortaya çıkmış, değişik boyutlar kazanmış ve 1980'li yıllarda da önemini korumuş olan başlıca eğitim sorunları şöyle özetlenebilir (Özgü, 1986, ss. 1-29):

- Eğitim basamaklarının tümünde okullaşma oranının artırılarak gelişmiş ülkelerdeki oranlara ulaştırılması.

1986-1987 öğretim yılındaki okullaşma oranları, ilköğretimin birinci basamağında (ilkokul) % 100 ve ikinci basamağında (ortaokul) % 53, ortaöğretimde % 34, yükseköğretimde ise % 11.4'tür (DPT, 1988, ss. 338-344).

- isteyen herkese yükseköğretim olanağının sağlanması.
1987-1988 öğretim yılında üniversitelere 628.082 kişi öğrenim görmek için başvurmuş, bunların ancak 149.708'i kabul edilmiştir.
- Her eğitim basamağı için yeterli sayıda nitelikli öğretmen yetiştirilmesi ve çalışmakta olan öğretmenlerin mesleki niteliklerini artırıcı hizmetiçi eğitimden geçirilmeleri.
- Mesleki ve teknik alanlarda gereksinme duyulan eğitilmiş insangücünün yetiştirilmesi.
- Yayıneğitim ve çıraklık eğitiminin geliştirilmesi.

Bu sorunlar, son yıllara dek, varolan eğitim sisteminin yapısı içinde kaynak artırımına gidilerek çözümlenmeye çalışılmıştır. Oysa, eğitim için yeterli kaynağı sağlama, gelişmiş ülkelerde bile çözümlenemeyen, gelişme sürecindeki Türkiye için ise her zaman çözümsüz kalacak olan bir sorundur (Özgü, 1986, ss. 30-31). Bu nedenle, birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de, geleneksel eğitim sisteminden farklı olarak eğitimi okul duvarları dışına taşıran ve çağın teknolojik olanaklarını işe koşan uzaktan eğitim sistemi hizmete sokulmuştur.

2. ÖNCEKİ UZAKTAN EĞİTİM GİRİŞİMLERİ

Türkiye'de eğitim sorunlarının çözümünde uzaktan eğitim sisteminden yararlanmayı amaçlayan ilk girişim 1960 yılında yapılmıştır. Bu ilk girişimde, Milli Eğitim Bakanlığı, mesleki ve teknik alanlarda «mektupla öğretim» yapmak üzere Mektupla Öğretim Merkezi'ni kurmuştur. Mektupla Öğretim Merkezi, süreleri 8 ile 24 ay arasında değişen on bir mesleki ve teknik konuda «yetki belgesi» sınavlarına hazırlayıcı kurslar açmıştır (Fidan ve Okan, 1975, ss. 61-63). Uzaktan eğitimle ilgili olarak atılmış olan bu önemli adım, varlığını 1974'e dek sürdürmekle birlikte, örgüt yapısındaki değişimlerden olumsuz yönde etkilenerek önemli bir gelişme gösterememiştir (Özdil, 1986, s. 20).

1970'li yılların başında, yükseköğrenim yapmak isteyenlerin sayısında büyük bir artışın görülmesi ile ortaya çıkmış olan gereksinme, varolan örgün yükseköğretim kurumlarınca karşılanamaz olmuştur. Bunun üzerine, Milli Eğitim Bakanlığı, 1974 yılında Mektupla Öğretim Merkezi'ne mektupla yükseköğretim sağlama işlevini vermiştir. Merkez, ilk uygulama olarak, 1974-1975 öğretim yılında bir yandan yükseköğretimdeki kapasite sorununun çözümüne yardımcı olmak, öte yandan da varolan öğretmen açığını kapatmak amacıyla örgün Eğitim Enstitüsü, Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu, Yüksek Teknik Öğretmen Okulu ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu düzeylerinde iki, üç ve dört yıllık **öğretmen yetiştirme** programları ile Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü düzeyinde **sevk ve idarecilik** programlarını başlatmıştır. Programlarda öğretim ortamı olarak basılı malzemelerle yaz uygulamaları işe koşulmuştur. Ne var ki, Eğitim Enstitüsü düzeyindeki programlara yalnız iki öğretim yılı, mesleki ve teknik öğretim alanlarındaki yüksek öğretmen okulları ile Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü düzeyindeki programlara ise yalnız bir öğretim yılı öğrenci alınmıştır. Öğrenci alımının durdurulmasıyla, programlarda başarılı olan öğrencilerin, denk örgün eğitim kurumlarının ilgili bölümlerine yatay geçişleri yapılmıştır (Özdil, 1986, ss. 22-23). O yıllardaki kimi yükseköğretim kurumlarında ve Milli Eğitim Bakanlığı üst düzey yöneticileri arasında mektupla öğretim uygulamasına karşı duyulan inançsızlık ve kaygı, uygulamaya işlerlik kazandıracak alt yapının yeterli olmaması, kararsız siyasal düzenin hizmetlerin «politize» olmasına yol açması, Türkiye'de uzaktan eğitim sisteminin gelişmesine büyük engel oluşturmuştur.

Mektupla Öğretim Merkezi'nin yüksek öğretim programlarının kapanmasından hemen sonra, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak

Mayıs 1974'te oluşturulmuş olan Eğitim Teknolojisi Strateji ve Yöntem Grubu, yeni kurulan Deneme Yüksek Öğretmen Okulu ile çağdaş anlamda bir uzaktan eğitim uygulayarak ortaöğretim okulları için öğretmen yetiştirmeyi amaçlamıştır. Programların bütün ön hazırlıklarının tamamlanmasına karşılık, bu girişim de, uygulamaya geçilmeden Eylül 1975'te Bakanlıkça durdurulmuştur (Özdil, 1986, ss. 25-31).

Siyasal nedenlerle durdurulmuş olan uzaktan eğitim uygulamalarının, baskın eğitim sorunları nedeniyle, yeni siyasal' yönetimce yeniden, ancak başka bir örgüt yapısı içinde başlatılması kararlaştırılmıştır. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı'nca Eylül 1975'te Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) kurulmuştur. Bu kurum, modern eğitim teknolojisini kullanarak lise ve dengi okul çıkışlılarına öğrenim olanağı sağlamayı ve böylece yükseköğretim kurumları önündeki yığılmaya çözüm getirmeyi, ayrıca iki yıllık önlisans eğitimi ile de ara insangücünü yetiştirmeyi planlamıştır. Buna dayalı olarak, 1975-1976 öğretim yılında, öğretmen eğitimi ile mesleki ve teknik alanlarda ara insangücü yetiştirmeye yönelik olan çeşitli programlara 85 bin dolayında öğrenci kaydedilmiştir. Ne var ki, 1978-1979 öğretim yılında, açılmış olan programların birçoğu kapatılarak yeni öğrenci alınmamıştır (Özdil, 1986, ss. 31-34).

Görülmektedir ki, Türkiye'de 1960'tan 1980'li yıllara dek yapılmış olan uzaktan eğitim girişimleri, büyük ölçüde siyasal yönetimlerin kararsız ve temelsiz tutumları nedeniyle, etkili ve sürekli uygulamalara dönüştürülememiştir. Girişimlerde sık sık amaçlar ve örgütsel yapılar değiştirilmiş, uygulamalar kesintiye uğratılmıştır. Daha önemlisi, gerekli yasal düzenlemelere gidilmemiş ve uzaktan eğitim sistemi bir türlü kurumsallaştırılamamıştır. Bütün bu olumsuz sonuçlar, bir yandan ülkenin eğitim sorunlarının çözümünde uzaktan eğitim sisteminden beklenen katkının sağlanamamasına, öte yandan da yurttaşlarda uzaktan eğitim sistemine karşı büyük bir güvensizliğin oluşmasına ve yayılmasına neden olmuştur.

3. GÜNÜMÜZDE UZAKTAN EĞİTİM : ANADOLU ÜNİVERSİTESİ AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ

Uzaktan eğitim, Türk eğitim sisteminde **üniversite yapısı** içinde ilk kez 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası (1981) ile **yasal olarak** yer almıştır. Bu, Türkiye'de uzaktan eğitim sisteminin geleceği bakımından oldukça önemli bir olgudur. Bunun bir uzantısı olarak, 1982'de

2809 sayılı yasa ile Anadolu Üniversitesi içinde kurulmuş olan Açık-öğretim Fakültesi, uzaktan eğitimi ülke düzeyinde merkezi biçimde yürütmekle görevlendirilmiştir.

Gerçekte, **uzaktan eğitim**, Anadolu Üniversitesi'ne ilk kez 1982'de girmiş bir kavram ya da olgu değildir. Anadolu Üniversitesi, çekirdeğini oluşturan Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ndeki Televizyon ile Eğitim Enstitüsü ve İletişim Bilimleri Fakültesi deneyimleri ile, 1970'Ü yıllara dayanan akademik ve teknolojik bir birikime sahiptir. On yılı aşan bir süre, bu yükseköğretim kurumunda, kitle iletişim araçlarının eğitimde kullanılmasına ilişkin araştırmalar yapılmış, ulusal ve uluslararası düzeylerde bilimsel toplantılar düzenlenmiş, yayımlar yapılmış ve uygulamaya yönelik olarak uzaktan eğitim projeleri hazırlanmıştır. Ayrıca, dış kaynaklı yardımlarla teknolojik altyapı oluşturularak geliştirilmiş ve bu teknolojiyi işletecek teknik insangücü yetiştirilmiştir.

Bu birikimiyle Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi'nde çağdaş nitelikte bir uzaktan eğitim modelini uygulamaya koymuştur. Model, genel olarak, basılı malzeme, televizyon ve radyo programları ile akademik danışmanlık etkinliklerinden oluşmuş çok ortamlı bir uzaktan eğitim modelidir. Açılan bütün akademik programlarda bu modelin etkili biçimde ve geliştirilerek kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Açıköğretim Fakültesi, hazırlıklarını hızla tamamlayarak 1982-1983 öğretim yılında uzaktan eğitim yoluyla öğretime başlamıştır.

3.1. ÖRGÜT YAPISI VE İŞLEYİŞ

Açıköğretim Fakültesi, Anadolu Üniversitesi'ndeki dokuz fakültenin birisidir. Hem uzaktan eğitim hem de örgün eğitim hizmeti vermektedir. İşlevindeki bu farklılık nedeniyle, öteki fakültelerden oldukça değişik bir örgüt yapısına ve işleyişe sahiptir.

Açıköğretim Fakültesi'nde, geleneksel bir fakültenin örgüt yapısında bulunan dekanlık, fakülte kurulu, dekan yardımcılığı, bölüm başkanlığı, fakülte sekreterliği, döner sermaye gibi birimler öncelikle bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, uzaktan eğitim sisteminin gerektirdiği kimi birimler de vardır. Eğitim planlama grubu, örgün bölümler koordinatörlüğü, basım-yayın dağıtım birimi, radyo-televizyon programları birimi, akademik danışmanlık koordinatörlüğü gibi yönetim birimleri ile basımevi, radyo ve televizyon stüdyoları, bant çoğaltım

birimi, grafik işleri bürosu, bilgi işlem merkezi, öğrenci büroları gibi hizmet birimleri bunların başında gelmektedir.

Açıköğretim Fakültesi, -1986-1987 öğretim yılındaki duruma göre-4 profesör, 5 doçent, 12 yardımcı doçent, 20 öğretim görevlisi, 4 uzman ve 31 araştırma görevlisi olmak üzere toplam 76 öğretim elemanı (ÖSYM, 1987, s. 156) ile kendi akademik kadrosuna sahip olmakla birlikte, Anadolu Üniversitesi'nin öteki fakülteleri ile öteki üniversitelerin birçok öğretim elemanlarından da çeşitli amaçlarla yararlanabilmektedir.

Açıköğretim Fakültesi, sunduğu hizmetin gereği olarak, Üniversite dışındaki kimi kurumlarla da sıkı ilişkiler içindedir. Örneğin, başta öteki üniversiteler olmak üzere, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ve Posta Telgraf Telefon İdaresi (PTT) ile Anadolu Üniversitesi arasında işbirliğine yönelik bir ilişki her zaman vardır.

3.2. ÖĞRENCİLER

Açıköğretim Fakültesi, akademik programlara göre farklılık gösteren, değişik özellikte ve sayıda öğrencilere sahiptir. Programlardaki öğrencilerin taşıdıkları ortak özellik, tümünün en az ortaöğretim çıkışlı bireyler olmalarıdır. Bunun dışında, öğrenciler, yaş, cinsiyet, oturma yeri, meslek, evlilik-bekârlık gibi bakımlardan değişik özellikler gösterirler.

Yükseköğretim düzeyinde İş İdaresi, İktisat, Eğitim Önlisans ve Öğretmenlik Sertifikası programlarını sunan Açıköğretim Fakültesi'nin, 1987-1988 öğretim yılında, Türkiye'nin her bölgesine, Batı Avrupa ülkelerinde (Federal Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, Avusturya, İsviçre, İngiltere, İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya) ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) yayılmış olarak toplam 227.444 uzaktan eğitim öğrencisi bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 134.502'si İş İdaresi ve İktisat programlarında, 92.826'sı Eğitim Önlisans Programı'nda, 116'sı da Öğretmenlik Sertifikası Programı'nda kayıtlıdır.

3.2.1. İş İdaresi ve İktisat Programları Öğrencileri

İş İdaresi ve İktisat programlarına kayıtlı öğrenciler, örgün eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden oldukça farklı birtakım özelliklere sahiptirler. 1982-1983 ve 1983-1984 öğretim yıllarında bu programlara kayıt yaptıran öğrencilerle ilgili olarak bilimsel bir araştırmada şu özellikler saptanmıştır (Serter, 1986, ss. 52-54):

Öğrencilerin %51'i il merkezlerinde otururken, % 28'i ilçelerde, %21'i ise köy ve bucaklarda oturmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık % 70'i beş ve daha çok çocuklu ailelerden gelmektedir. Bu durum, çocuklarına yükseköğretim olanağı sağlayamamış kalabalık ailelerin, Açıköğretim Fakültesi aracılığıyla bu olanağı verme yoluna gittikleri biçiminde değerlendirilebilir. Ayrıca, öğrenciler, çoğunlukla (% 66) düşük gelirli ailelerden gelmektedirler. Öğrencilerin yaklaşık % 44'ü de, çeşitli işlerde çalışmaktadır.

Açıköğretim Fakültesi'nde öğretimin başlamasından bu yana, İş İdaresi ve İktisat programlarına kaydolan öğrencilerin sayısında -birinci ve ikinci öğretim yılları arasındaki farklılık dışında- her yıl önemli bir artış olmuştur. Kayıt yaptıran öğrenci sayısı, 1982-1983 öğretim yılında 29.479 iken, 1987-1988 öğretim yılında 54.270'e yükselmiştir. Önceki yıllarda bu programlara kayıt yaptıran öğrencilerin sayıları şöyledir:

Öğretim Yılı	Programlara Yeni Kaydolan Öğrenciler
1982-1983	29.479
1983-1984	19.009
1984-1985	31.089
1985-1986	40.590
1986-1987	42.846
1987-1988	54.270
Toplam	217.283

ÖSYM, 1986a, 1986b, 1986c, 1987 ve Açıköğretim Fakültesi kayıtlarından yararlanılarak düzenlenmiştir.

Lisans, düzeyindeki bu programları, 1985-1986 öğretim yılında 4.658 öğrenci, 1986-1987 öğretim yılında 6.172 öğrenci, 1987-1988 öğretim yılında da 5.662 öğrenci başarıyla bitirmiştir.

Açıköğretim Fakültesi'nde 1987-1988 öğretim yılında İş İdaresi ve İktisat programlarına kayıtlı olarak 134.502 öğrenci öğrenim görmüştür. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımı ise şöyledir:

Sınıf	İş İdaresi Programı	İktisat Programı	Toplam
I	48.279	16.007	64.286
II	22.059	13.984	36.043
İli	13.228	9.102	22.330
IV	6.076	5.767	11.843
Toplam	89.642	44.860	134.502

3.2.2. Eğitim Önlisans Programı Öğrencileri

Eğitim Önlisans Programı'nın öğrencileri, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarla öteki kurumlarda sınıf öğretmeni, yönetici ya da çeşitli eğitim hizmetlerinde görevli olarak çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Bir bölüm emekli öğretmen de, yükseköğrenim görmek amacıyla, kendi istekleriyle bu programa kaydolmuşlardır. Programa kayıtlı öğretmenler, ortaöğretim düzeyindeki öğretmen okulu ya da öğretmen lisesi çıkışlıdır. Genel olarak, 27-67 yaşları arasında bulunan bu öğretmenler, 10 yılla 40 yıl arasında değişen meslek deneyimine sahiptirler.

Öğretmenler, yapılan planlama doğrultusunda, iki kümeye ayrılarak birbirini izleyen iki öğretim yılında programa alınmışlardır. Ancak, yurt dışında görevli öğretmenlerin de bu olanaktan yararlanabilmeleri için, üçüncü öğretim yılında da bir bölüm öğretmenin programa kaydı yapılmıştır. Buna göre, Eğitim Önlisans Programı'na kayıt yaptırmış olan 131.336 öğretmenin öğretim yıllarına göre dağılımı şöyledir:

Öğretim Yılı	Programa Yeni Kaydolan Öğretmenler
1985-1986	46.774
1986-1987	83.852
1987-1988	710
Toplam	131.336

Programa katılan öğretmenlerin 36.802'si 1986-1987 öğretim yılı sonunda, 79.934'ü de 1987-1988 öğretim yılı sonunda programı başarıyla bitirerek yükseköğretim diplomalarını almışlardır.

1987-1988 öğretim yılında, önceki yıllardan kalanlarla birlikte 86.182 öğretmen ikinci sınıfta, önceki yıllardan tekrara kalmış olan-

larla yeni kayıt yaptırmış olan 6.644 öğretmen birinci sınıfta, toplam olarak 92.826 öğretmen, Eğitim Önlisans Programı'nda öğrenim görmüştür.

3.2.3. Öğretmenlik Sertifikası Programı Öğrencileri

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı olan ve ilkokullarda geçici olarak görev yapan 116 öğretmen, Öğretmenlik Sertifikası Programı'nın öğrencilerini oluşturmuştur. 23-30 yaşları arasında bulunan bu öğretmenler, dört yıllık yükseköğrenimlerini değişik alanlarda yapmışlardır. Bu öğretmenler, 1 ile 7 yıl arasında değişen bir süredir ilkokullarda çalışmakta olup sürekli kadrolara atanmaya hak kazanabilmenin bir gereği olarak Öğretmenlik Sertifikası Programı'nı izlemişlerdir. Programı 101 öğrenci başarıyla bitirmiştir.

3.3. AKADEMİK PROGRAMLAR

Temel işlevi uzaktan eğitim yoluyla eğitim hizmeti sunmak olan Açıköğretim Fakültesi, **yükseköğretim düzeyinde** çeşitli alanlarda ve değişik nitelikte akademik programlar uygulamaktadır.

Akademik programların bir bölümü örgün eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir. **Sinema ve televizyon, basım ve yayıncılık, iletişim sanatları ve eğitim iletişimi ve planlaması** alanlarında yabancı dille (İngilizce) lisans düzeyinde gerçekleştirilen bu programlar, temelde, uzaktan eğitim sistemi için gerekli eğitilmiş insangücünü yetiştirmeye yöneliktir. Nitekim, bu programları bitirmiş olan birçok kişi, Açıköğretim Fakültesi'nin çeşitli birimlerinde yönetmen yardımcısı, planlamacı, resim seçici, kameraman, stüdyo yönetmeni ve araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Uzaktan eğitim yoluyla uygulanan akademik programlar, **iş idaresi**, iktisat ve öğretmen eğitimi alanlarındadır. Bu programlar, üniversitelerde aynı alanlarda örgün olarak uygulanan programlara denk nitelik taşımaktadır.

3.3.1. İş İdaresi ve İktisat Programları

Açıköğretim Fakültesi'nin kuruluşuyla başlayan İş İdaresi ve İktisat programları, dört yıl süreli lisans düzeyinde programlardır. Üniversite giriş sınavlarında başarılı olmak koşuluyla, lise ya da dengi okul çıkışlı herkes, bu programlara katılabilmektedir. 1987-1988 ögre-

tim yılından başlayarak, yurt dışında -Batı Avrupa ülkelerinde- bulunan Türklerin de bu programlara katılabilmeleri sağlanmıştır.

İş İdaresi ve İktisat programları, alan bilgisi ve genel kültür içerikli dersleri kapsamaktadır. Her iki programda birinci ve ikinci sınıflarda aynı dersler yer alırken, üçüncü ve dördüncü sınıflarda dersler alanlara göre değişmektedir. Programlarda yer alan dersler, sınıflara göre şunlardır (A.Ü. Açıköğretim Fakültesi, 1987, ss. 7-9):

I. Sınıf

İş İdaresine Giriş
İktisada Giriş
Genel Muhasebe
Davranış Bilimlerine Giriş
Temel Hukuk
Genel Matematik
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi I
Türk Dili I
İngilizce I

II. Sınıf

İş İdaresi
İktisadi Analiz
Muhasebe Uygulamaları
Kamu Maliyesi
Ticaret Hukuku
İstatistik
Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi
Türk Dili II
İngilizce II

III. Sınıf

(İş İdaresi Programı)

İşletme Finansmanı
Pazarlama
Maliyet Muhasebesi
Türk Vergi Mevzuatı
Türkiye'nin idari Yapısı
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi
Türk Dili III
İngilizce III

(İktisat Programı)

Para ve Banka
Uluslararası İktisat
Devlet Bütçesi
Türk Vergi Mevzuatı
Türkiye'nin İdari Yapısı
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi III
Türk Dili III
İngilizce III

IV. Sınıf

(İş İdaresi Programı)

Örgütsel Davranış
Reklâmcılık ve Satış Yönetimi
Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz
Türkiye Ekonomisi
Yatırım ve Proje Değerlemesi
Bilgisayar ve Basic Programlama
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi IV
Türk Dili IV
İngilizce IV

(İktisat Programı)

İktisadi Kalkınma
Maliye Politikası
Vergi Uygulamaları
Türkiye Ekonomisi
Yatırım ve Proje Değerlemesi
Bilgisayar ve Basic Programlama
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi IV
Türk Dili IV
İngilizce IV

3.2.2. Eğitim Önlisans Programı

Eğitim Önlisans Programı, iki yıl süreli önlisans düzeyinde bir programdır. Milli Eğitim Temel Yasası'na (1973) göre, bütün öğretmenler, - hangi eğitim basamağında görev yaparlarsa yapsınlar- yükseköğrenimli olmak zorundadırlar. Bu program da, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde, ilkokullarda çalışmakta olan ortaöğretim çıkışlı öğretmenleri yükseköğretimden geçirmek amacıyla hazırlanmış bir eğitim programıdır. Batı Avrupa ülkelerinde görevli Türk ilkokul öğretmenlerinin de katılabildiği bu program, 1985-1986 öğretim yılında başlatılmıştır.

Eğitim Önlisans Programı'nda yer alan derslerle içerikleri, Yükseköğretim Yasası (1981) ve programa katılan öğretmenlerin daha önce yetişmiş oldukları programlarla şimdiki gereksinimleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Buna göre, program üç boyutlu bir içerik yapısına sahiptir. Bu boyutlar, **genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi** dir. Programdaki bu üç boyuta ilişkin dersler - yıllara göre- şunlardır:

I. Sınıf

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi I
Türk Dil I
İngilizce I
Davranış Bilimleri
Sosyal Bilgiler
Fen Bilgisi
Matematik

II. Sınıf

Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi II
Türk Dili II
İngilizce II
Düşünce ve Uygarlık Tarihi
Çağın Teknolojik Özellikleri
Eğitim Bilimleri
Özel Öğretim Yöntemleri

3.3.3. Öğretmenlik Sertifikası Programı

Öğretmenlik Sertifikası Programı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki ilkokullarda geçici görevle çalışan öğretmenler için hazırlanmış bir hizmetiçi eğitim programıdır. Bir yıl süreli olan bu sertifika programı, 1987-1988 öğretim yılında uygulamaya konmuştur.

Öğretmenlik Sertifika Programı'nda yer alan dersler şunlardır:

Eğitim Bilimine Giriş
Eğitim Psikolojisi
Eğitim Teknolojisi
Rehberlik
ilkokul Programı ve Öğretim Yöntemleri
Ölçme ve Değerlendirme
Türk Dili

Türkçe Öğretimi
Matematik Öğretimi
Fen Bilgisi Öğretimi
Sosyal Bilgiler Öğretimi
Güzel Sanatlar Eğitimi
Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi
Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim

3.4. ÖĞRETİM ORTAMLARI

Açıköğretim Fakültesi'nin akademik programlarında başlıca öğretim ortamlarını, **basılı malzeme, televizyon ve radyo programları ile akademik danışmanlık etkinlikleri** oluşturmaktadır.

3.4.1. Basılı Malzeme

Basılı malzeme (ders kitapları), bütün programlarda **temel** öğretim ortamıdır. Tüm öteki ortamlar, basılı malzemeye bağlı olarak geliştirilmektedir.

Basılı malzemenin hazırlanmasında, programda yer alan her bir dersin içeriğini oluşturan konular planlama grubunca saptandıktan sonra, bu konularla ilgili üniteler alan uzmanı öğretim üyelerince yazılmaktadır. Yazılan üniteler, daha sonra, editörlerce uzaktan eğitime uygun, başka bir deyişle kendi kendine öğrenmeye elverişli biçime dönüştürülerek basıma hazır duruma getirilmektedir.

Uygulanmakta olan programların basılı malzemelerinin yazılmasında, Anadolu Üniversitesi öğretim üyelerinin yanı sıra, bütün üniversitelerden seçkin öğretim üyeleri görev almıştır. Yazılmış olan malzemelerin editörlükleri de, Anadolu Üniversitesi'nin, özellikle Açıköğretim Fakültesi'nin kendi öğretim üyelerince yapılmıştır. İş İdaresi ve İktisat programlarında 100, Eğitim Önlisans Programı'nda ise 110 öğretim üyesi yazar ve editör olarak çalışmıştır. Öğretmenlik Sertifikası Programı'nda Eğitim Önlisans Programı için hazırlanmış olan öğretmenlik meslek bilgisiyle ilgili derslerin basılı malzemesi kullanılmıştır.

Programlarda yer alan her bir dersin basılı malzemesi çoğunlukla üç fasikül olarak bastırılmıştır. Ancak, Eğitim Önlisans Programı'nda Fen Bilgisi dersine ilişkin basılı malzeme dokuz, öğretmenlik meslek bilgisiyle ilgili olan Eğitim Bilimleri ile Özel Öğretim Yöntemleri derslerinin ilkine ilişkin basılı malzeme on, ikincisine ilişkin basılı malzeme ise dokuz fasikülden oluşmuştur. Basılı malzeme fasiküllerinden oluşturulan kitap takımları, öğretim yılının değişik zamanlarında olmak üzere üç kezde, öğrenci büroları ya da posta aracılığıyla öğrencilere dağıtılmaktadır. Akademik programlar süresince, İş İdaresi ve İktisat programları öğrencilerine 108 fasiküllük, Eğitim Önlisans Programı öğrencilerine 55 fasiküllük basılı malzeme yollanmıştır. Öğretmenlik Sertifikası Programı öğrencilerine ise, her bir dersten bir fasiküllük -toplam 14 fasiküllük-basılı malzeme iki kezde gönderilmiştir.

3.4.2. Televizyon ve Radyo Programları

Derslere ilişkin televizyon ve radyo programları, temel öğretim ortamı olan basılı malzemeyi destekleyici ve pekiştirici bir nitelik taşımaktadır. Basılı malzemenin televizyon programlarıyla mı yoksa radyo programlarıyla mı, yoksa her ikisiyle birlikte mi destekleneceği, derslerin içeriklerinin özelliklerine göre -planlama grubunca- belirlenmektedir. Bu nedenle, kimi derslerin hem televizyon hem radyo programları; kimi derslerin de, yalnız televizyon ya da yalnız radyo programları bulunmaktadır.

Televizyon ve radyo programları hazırlanırken, öncelikle, derslerin içeriklerini oluşturan konular incelenerek program konuları belirlenmektedir. Bunun ardından, ilgili alanın uzmanı olan öğretim üye-since, programa temel oluşturan bilimsel metin yazılmaktadır. Bu metin, daha sonra, bir senaryo/metin yazarınca senaryo/program metni biçimine dönüştürülmektedir. İlgili alanda bir öğretim üyesi ile senaryo/metin yazarının ve program yapımcı-yönetmenin / yapımcısının birlikte çalışmalarıyla, ortaya çıkan senaryoya/program metnine son biçimi verildikten sonra, programın çekimi/ikaydı gerçekleştirilmektedir.

İş İdaresi ve İktisat programlarında, televizyon programlarının ağırlıklı olmasına karşılık, Eğitim Önlisans ve Öğretmenlik Sertifikası programlarında, büyük ölçüde, televizyon ve radyo programlarına birlikte ağırlıklı olarak yer verilmiştir.

Buna göre, İş İdaresi ve İktisat programlarında, İngilizce dışında kalan bütün dersler yalnız televizyon programlarıyla desteklenmiştir. İngilizce dersi ise, hem televizyon hem de radyo programlarıyla desteklenmiştir. Her bir derse ilişkin sayıları 12 ile 30 arasında değişen televizyon programlarının olduğu İş İdaresi ve İktisat programları için, toplam olarak, 681 televizyon programı, tümü İngilizce dersine ilişkin olan 100 radyo programı hazırlanmıştır.

Eğitim Önlisans Programı'nda, fen bilimleri ile ilgili dersler yalnız televizyon programları ile, Türk Dili dersi de yalnız radyo programları ile desteklenirken; bütün öteki dersler, hem televizyon hem de radyo programları ile desteklenmiştir. Bir derse ilişkin televizyon programlarının sayısı 8 ile 19 arasında, radyo programlarının sayısı da 8 ile 18 arasında değişmektedir. Eğitim Önlisans Programı'ndaki derslere yönelik, toplam olarak, 179 televizyon programı ve 147 radyo programı hazırlanmıştır.

Öğretmenlik Sertifikası Programı'nda, basılı malzemeye dayalı olarak, Eğitim Önlisans Programı için hazırlanmış olan televizyon ve radyo programları kullanılmıştır. Yalnız radyo programları bulunan Türk Dili dersi dışındaki bütün dersler, hem televizyon hem de radyo programlarıyla desteklenmiştir. Öğretmenlik Sertifikası Programı için 28 televizyon ve 30 radyo programı kullanılmıştır.

Akademik programlardaki her biri 20-25 dakika süreli olan televizyon programları ile 15-20 dakika süreli radyo programları, öğretim yılı boyunca her gün, Türkiye'de TRT, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde BRT (Bayrak Radyo Televizyon Kurumu) televizyon ve radyolarından yayınlanmaktadır. Ancak, Batı Avrupa ülkelerindeki öğrencilere televizyon programları kaset olarak yollanmaktadır.

3.4.3. Akademik Danışmanlık Etkinlikleri

Tamamlayıcı bir nitelik taşıyan akademik danışmanlık etkinlikleri, programlarda değişik biçimlerde gerçekleştirilmektedir.

İş İdaresi ve İktisat programları nda akademik danışmanlık etkinlikleri, **yüzyüze öğretim** biçiminde, yurt içinde aynı alanlarda öğretim yapan yükseköğretim kurumlarının bulunduğu 20 il merkezinde, yurt dışında ise Lefkoşa'da (KKTC) ve öğrencilerin yoğun olduğu kimi Batı Avrupa kentlerinde yapılmaktadır. Bu etkinlikler, yükseköğretim kurumlarının yapılarından ve öğretim üyelerinden yararlanılarak yürütülmektedir.

Akademik danışmanlık etkinlikleri kapsamında, genel olarak, basılı malzeme ile televizyon ve radyo programlarında anlaşılmayan konular öğrencilere açıklanmakta, bireysel çalışmalar sırasında öğrencilerce karşılaşılan yeni ve değişik konular üzerinde durularak kimi derslere yönelik uygulama çalışmaları yapılmaktadır. Böylece, öğretim üyesi ile öğrenciler ve öğrenci ile öteki öğrenciler arasında akademik bir etkileşim de sağlanmaktadır (A.Ü. Açıköğretim Fakültesi, 1987, ss. 30-31).

Otuz haftalık bir öğretim yılının yirmi haftası boyunca süren akademik danışmanlık etkinlikleri, her sınıf düzeyinde kimi derslerle ilgili olarak yapılmaktadır. Hangi derslerin akademik danışmanlık etkinlikleri kapsamına alınacağı, bu etkinliklerde görev alan öğretim üyeleri ile öğrencilerin geçmiş yıllarda yansıttıkları tepkiler doğrultusunda belirlenmektedir (Serter, 1986, s. 46). Örneğin, 1987-1988 öğretim yılında akademik danışmanlık etkinlikleri şu derslerle ilgili olarak yapılmıştır (A.Ü. Açıköğretim Fakültesi, 1987, s. 32):

I. Sınıf

İktisada Giriş
Genel Muhasebe
Genel Matematik
İngilizce I

III. Sınıf

Maliyet Muhasebesi
Türk Vergi Mevzuatı
Para ve Banka
İngilizce III

II. Sınıf

İktisadi Analiz
Muhasebe Uygulamaları
İstatistik
İngilizce II

IV. Sınıf

Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz
Yatırım ve Proje Değerlemesi
Vergi Uygulamaları
İngilizce IV

İş İdaresi ve İktisat programlarının akademik danışmanlık etkinliklerinde, her yıl yaklaşık 500 öğretim üyesi görev almaktadır (Büyükerşen, 1986; Serter, 1986, s. 49).

Eğitim Önlisans Programı öğrencilerine yönelik akademik danışmanlık etkinlikleri, yüzyüze ve yaz aylarında yapılmak üzere planlanmıştır (Özgü, Hakan ve Açıklım, 1985, s. 48). Ancak, gerek devlete ve gerekse Programa katılan öğretmenlere büyük mali yük getireceği gerekçesiyle, yüzyüze öğretim yapma kararından daha sonra geri dönmüştür. Bunun yerine, aynı amaçla, özel basılı malzeme ve televizyon programları hazırlanarak öğretmenlerin yararlanmasına sunulmuştur.

Eğitim Önlisans Programı'nda, Fen Bilgisi (Fizik, Kimya, Biyoloji), Matematik ve İngilizce dersleriyle ilgili olarak akademik danışmanlık etkinliklerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin bu derslerin kapsamına giren konularla ilgili yolladıkları sorular, ilgili öğretim üyelerinin yanıtlarıyla birlikte, basılı malzeme ya da televizyon programı olarak çeşitli zamanlarda öğretmenlere ulaştırılmıştır. Bunların dışında, öğretmenlerin programda yer alan bütün derslerin konularıyla ilgili olarak sordukları özel nitelikli sorulara, yine ilgili öğretim üyelerince mektupla yanıt verilmiştir. 1986-1987 öğretim yılında akademik danışmanlık hizmetine yönelik 15 televizyon programı hazırlanıp yayınlanmış, 3 fasiküllük basılı malzeme bütün öğretmenlere yollanmıştır. Ayrıca, özel nitelikli soru soran öğretmenlere, soruların yanıtlarını içeren 200 dolayında mektup yazılmıştır.

Öğretmenlik Sertifikası Programı'nın akademik danışmanlık etkinlikleri, Lefkoşa'da, biri öğretim yılı ortasında, ötekisi öğretim yılı sonunda olmak üzere ikişer haftalık iki zaman diliminde **yüzyüze öğretim** biçiminde yapılmıştır. Bütün öğretmenlerin katıldığı ve Anadolu

Üniversitesi öğretim üyelerince yürütülmüş olan etkinlikler, Beden Eğitimi ve Oyun öğretimi ile Güzel Sanatlar Eğitimi dışında kalan bütün derslerle ilgili olarak gerçekleştirilmiştir.

3.5. ÖĞRENCİ DESTEK HİZMETLERİ

Akademik hizmetlerin yanı sıra, Fakülte'ce öğrencilere, öğrencilikle ilgili işlerini yapmaya, akademik olmayan çeşitli sorunlarını çözmeye ve Üniversite ile etkili bir iletişim kurmalarını sağlamaya yönelik çeşitli destek hizmetleri sunulmaktadır. Gerçekte bu hizmetlerle, programlarda öğrencilerin başarılarının ve öğretimin niteliğinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

Öğrencilere destek hizmetlerini daha hızlı ve yakından verebilmek için yurdun çeşitli yerlerinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (Lefkoşa) ve Federal Almanya'da (Köln) 22 Öğrenci Bürosu açılmıştır. Bu bürolar Eskişehir'deki merkez büroya bağlı olarak çalışmaktadır. Öğrenci bürolarında öğrencilere, kayıt, kayıt yenileme, kayıt silme, öğrencilik ve not durum belgeleri düzenleme, askerlik erteleme işlemi yapma, basılı malzemeleri dağıtma gibi hizmetler verilmektedir. A.Ü. Açıköğretim Fakültesi, 1987, ss. 9-20). Bu bürolar, birçok konuda öğrencilerle Fakülte yönetimi arasında önemli bir köprü oluşturmaktadır.

Açıköğretim Fakültesi ile İş İdaresi ve İktisat programlarındaki öğrenciler arasında etkili bir iletişim sağlamak amacıyla bir gazete çıkarılmaktadır. **Anadolu** adını taşıyan ve yılda birkaç kez yayımlanarak bütün öğrencilere yollanan bu gazetede, Açıköğretim Fakültesi'nin öğretim etkinlikleri, bilimsel ve toplumsal çalışmaları ve öğrencilerin karşılaştıkları sorunlarla ilgili değişik türdeki yazılara; çeşitli konulardaki duyurulara ve öğrencilerin görüş ve dileklerine yer verilmektedir. **Anadolu** gazetesi, Fakülte'nin örgün öğrenim gören Basım ve Yayıncılık Bölümü öğrencileri ile öğretim üyelerince çıkarılmaktadır.

Fakülte ile Eğitim Önlisans Programı'na katılan öğretmenler arasında iletişim kurmak için de **Öğretmen Dergisi** adında özel bir televizyon programı hazırlanıp yayınlanmıştır. **Öğretmen Dergisi** programında, öğretimin uygulanması ve sınavlarla ilgili bilgiler verilmiş, öğretmenlerin akademik olmayan konularda sordukları sorular yanıtlanmıştır. Ayrıca, mesleki konularda eğitimcilerle, öğretmenlerin özlük sorunları konusunda Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileriyle ve Eğitim Önlisans Programı'nın çeşitli yönleri konusunda öğretmenlerle

yapılan görüşmelere de zaman zaman **Öğretmen Dergisi** programında yer verilmiştir. Bir öğretim yılında, değişik aralıklarla, 6 - 7 Öğretmen Dergisi programı yayınlanmıştır.

Batı Avrupa ülkelerindeki öğrencilere yönelik olarak da **Yurtdışında Anadolu** adında bir gazete yayımlanmaya başlanmıştır (1988).

3.6. DEĞERLENDİRME VE GELİŞTİRME

Açıköğretim Fakültesi'nin akademik programlarında, değerlendirme ve geliştirme çalışmalarının önemli bir yeri vardır. Bu çalışmalar çok yönlü olarak gerçekleştirilmektedir.

3.6.1. Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi

Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesi, sınavlar yoluyla ve her bir ders için ayrı yapılmaktadır.

Sınavlar, öğrenci bürolarının ve yükseköğretim kurumlarının bulunduğu il merkezlerinde uygulanmaktadır. Öğrenciler bu sınavlara, buldukları yerleşim yerine en yakın sınav merkezlerinde girmektedirler. Öğrencilere, sınava girecekleri bina ve salonla sınav gün ve saatleri önceden bildirilmektedir. Sınavların düzenlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi ile sonuçların öğrencilere duyurulması, Açıköğretim Fakültesi adına, İş İdaresi ve İktisat programlarıyla ilgili olarak Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce, Eğitim Önlisans ve Öğretmenlik Sertifikası programlarıyla ilgili olarak da Anadolu Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi'nce yapılmaktadır.

Programlarda öğrencilere her bir ders için çoktan seçmeli soruları içeren bir **ara sınavı** ile bir **yıl sonu sınavı** verilmektedir. Bir dersten başarılı sayılabilmek için başarı puanının 100 üzerinden 50 yada daha çok olması gereklidir. Başarı puanı, ara sınavında alınan puanın % 30'u ile yıl sonu sınavında alınan puanın % 70'i toplanarak belirlenmektedir. Başarı puanı 50'nin altında olan öğrenciler, başarısız oldukları dersten % 70 ağırlıklı bütünleme sınavı'na girmektedirler. Yine başarı gösterememeleri durumunda, aynı dersi bir yıl daha ve son kez izleyerek yeniden sınavlarına katılmaktadırlar.

Bütün sınıflarda öğretim yılı sonunda en çok iki dersten başarısız olan öğrenciler, o derslerden borçlu olarak bir üst sınıfa geçebilmektedirler. Böylece, hem geçtikleri sınıfın derslerini hem de borçlu

oldukları dersleri birlikte izleyebilmektedirler. Üç ve daha çok dersten başarısız olanlar ise, aynı sınıfta, başarısız oldukları dersleri izleyerek sınavlarına katılmaktadırlar.

3.6.2. Öğretim Ortamlarının Değerlendirilmesi

Programlarda uzaktan eğitime olanak sağlayan öğretim ortamları, her öğretim yılı sonunda değerlendirilerek geliştirilmektedir.

Değerlendirme ve geliştirme amacıyla, öncelikle, programlarda yer alan derslerle derslerin içerikleri gözden geçirilerek gerekli değişiklikler yapılmaktadır. Daha sonra, bu değişiklikler, basılı malzemeye, televizyon ve radyo programlarına ve akademik danışmanlık etkinliklerine yansıtılmaktadır.

Gerek içerik bakımından ve gerekse başka nedenlerle değişikliğe uğrayan derslerin basılı malzemelerinin ya tümü, ya kimi üniteleri, yada ünitelerin kimi bölümleri yeniden yazılmaktadır. Televizyon ve radyo programları ise, içerik, teknik ve nitelik bakımlarından gözden geçirilerek düzeltilmekte ya da yenilenmektedir. Akademik danışmanlık etkinlikleri de, danışmanlık kapsamına alınan dersler, uygulama biçimi ve yaygınlaştırma gibi çeşitli bakımlardan değerlendirilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, etkinliklerde, değiştirme, düzeltme ya da iyileştirme yönünde gerekli önlemler alınmaktadır.

Öğretim ortamlarıyla ilgili olarak yapılan değerlendirme ve geliştirme çalışmalarında, uygulama sonuçları, öğrenci tepkileri ve bilimsel araştırmaların verileri, olabildiğince göz önünde tutulmaktadır.

3.6.3. Bilimsel Araştırmalar

Türk eğitim sisteminde gündeme geldiğinden bu yana, Türkiye'de uzaktan eğitim konusunda küçümsenmeyecek sayıda araştırma ve inceleme yapılmıştır (Alkan, 1986). Özellikle 1980'li yıllarda yapılan araştırmaların birçoğu, Anadolu Üniversitesi'nin -Açıköğretim Fakültesinin- yönlendirmesinde, öncülüğünde ve desteğinde gerçekleştirilmiştir. Anadolu Üniversitesi'nin kendi öğretim üyeleri ile bu, üniversiteyle sıkı bağları olan öğretim üyelerince, uzaktan eğitimle ilgili yirmiye yakın bilimsel araştırma yapılmıştır. Bunların birçoğu da kitap olarak yayımlanmıştır.

Yapılmış olan araştırmalar, genellikle, varolan uzaktan eğitim programlarını değerlendirmeye ve geliştirmeye yöneliktir. Uzaktan

eğitim uygulamalarının evrensel ve ulusal düzeydeki genel görünümü, uygulamadaki programların öğretim süreçlerinin değerlendirilmesi, öğrencilerin programlara ilişkin tutumları, yeni teknolojilerin uzaktan eğitimde kullanılması ve çeşitli alanlar için program modelleri geliştirme, araştırmalarda ele alınmış başlıca konulardır.

3.7. MALİYET

Uzaktan eğitim sisteminin en belirgin özelliklerinden birisi, örgün eğitime göre daha düşük maliyetle eğitim hizmeti sunulmasına olanak vermesidir. Bu olanak, kitle iletişim araçları ile yükseköğretim kurumlarındaki «marjinal kapasite»nin çok sayıda kişiye yönelik olarak kullanılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Açıköğretim Fakültesi'nin uygulamalarında da bunu görmek olanaklıdır.

Açıköğretim Fakültesi, sunduğu eğitim hizmetlerinin mali yanını, yaklaşık tümüyle, devlet bütçesi ile öğrencilerden sağlanan gelirlere karşılamaktadır. Genel bütçeden Anadolu Üniversitesi ödenekleri içinde Açıköğretim Fakültesi'ne her yıl belirli bir pay ayrılmaktadır. Bunun yanında, öğrencilerden de her yıl değişen miktarlarda basılı malzeme ücreti ile sınav ve öğrenim harçları alınmaktadır. Eğitim Önlisans Programı'na katılan öğretmenlerin eğitim giderleri Milli Eğitim Bakanlığı'nca, Öğretmenlik Sertifikası Programı'na katılan öğretmenlerin eğitim giderleri de KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nca karşılanmıştır.

Açıköğretim Fakültesi'nin uygulamalarında, uzaktan eğitimin örgün eğitime göre, gerek devlet harcamaları ve gerekse öğrencilerin eğitim amaçlı özel giderleri bakımından, daha düşük maliyetle gerçekleşip gerçekleşmediği, karşılaştırma yoluyla belirlenebilir. Karşılaştırma aynı üniversitenin - Anadolu Üniversitesi'nin- aynı alanlarda öğretim hizmeti veren iki fakültesinde -Açıköğretim Fakültesi ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde- öğrenci başına düşen eğitim giderleri arasında yapılabilir.

Buna göre, devlet bütçesi bakımından, 1988 Mali Yılı Bütçe Yasası'nda her iki fakülte için ayrılmış cari ve transfer harcamaları toplamı temel alındığında, öğrenci başına düşen harcama, Açıköğretim Fakültesi'nde 33.160 TL., İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde ise 160.286 TL.'dir.

Özel eğitim giderleri bakımından ise, 1985-1986 öğretim yılı için yapılmış bir incelemedeki (Özgü, 1986, ss. 94-95) ölçüte bağlı kalına-

rak bir hesaplama yapıldığında, 1987-1988 öğretim yılında Eskişehir'de İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören, öğrenci yurdunda kalan ve yemeğini yurttan yiyen, bir yılda dört kez memleketi olan Kütahya'ya gidip gelen bir öğrencinin yıllık giderinin 645.425 TL. olmasına karşılık, yine Kütahya'da oturduğu varsayılan Açıköğretim Fakültesi öğrencisinin aynı yıl için gideri 84.600 TL.'dir.

Ayrıntılara inilmeden elde edilmiş olan bu bulgular, hem devlet hem öğrenciler açısından, uzaktan eğitimin örgün eğitime göre oldukça düşük maliyetle sağlanabildiğini göstermektedir.

4. SONUÇ

Türkiye'nin yıllardır süren, gittikçe büyüyen ve her gün yenileri eklenen eğitim sorunlarının çözümüne katkı sağlamak amacıyla başlatılmış olan uzaktan eğitim uygulamaları, günümüzde, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nce bilimsel temellere dayalı bir sisteme kavuşturulmuştur. Uzaktan eğitim sisteminin oluşum sürecinin, böylece, başarıyla tamamlandığı söylenebilir. Geçen altı yıllık kısa sürede bile, kimi önemli eğitim sorunlarının çözümünde somut sonuçlar elde edilmiştir.

Açıköğretim Fakültesi'nin sürdürdüğü çalışmalar sonunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Uzaktan eğitim uygulamalarıyla, Türk ulusal eğitiminin temel ilkelerinden eğitimde fırsat eşitliğini ve sürekliliği sağlamaya yönelik önemli katkılar sağlanmıştır.
- Gerek devletin kimi üst düzey yöneticilerinin, gerekse kamu oyunun, uzaktan eğitime karşı olan güvensizlikleri ve karşı tutumları büyük ölçüde azalmış ve uzaktan eğitime olan ilgi artmıştır.

Yasalarda, kalkınma planlarında ve hükümet programlarında uzaktan eğitim sistemine, eğitim sorunlarının çözümünde elverişli, güvenilir ve etkili bir yol olarak yer verilmeye başlanmıştır.

Üniversitelerin örgün eğitim yapan işletme ve İktisat fakülteleri ile iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin benzer bölümlerinde öğrenim görmekte iken, Açıköğretim Fakültesi'ne yatay geçiş yapan öğrencilerin sayısında da artış görülmüştür (Büyükerşen, 1986).

- Açıköğretim Fakültesi'nin programları ile, yükseköğretim kurumları önündeki öğrenci yığılımı belli ölçüde azaltılabılmış ve yükseköğretim basamağındaki okullaşma oranında -kısıtlı da olsa- artış sağlanmıştır.
- 130.000'in üzerindeki ortaöğrenimli ilkokul öğretmeni uzaktan eğitim yoluyla aynı anda ve üç yıllık bir sürede yükseköğretimden geçirilerek, hem 1973'ten bu yana tam olarak uygulamaya konamamış 'bir yasa maddesinin (Milli Eğitim Temel Yasası, Madde 43) gereği yerine getirilmiş hem de öğretmenlerin hizmetiçinde mesleki nitelik, saygınlık ve özgüven bakımından gelişmeleri sağlanmıştır.

Ayrıca, ilkokul öğretmenlerine yönelik Eğitim Önlisans Programı'nın başarılı bir biçimde gerçekleştirilmiş olması, ortaöğretim kurumlarında görev yapan iki ve üç yıllık yükseköğretim çıkışlı öğretmenlerin de niteliklerini yükseltmeyi amaçlayan Lisans Tamamlama Programı'nın da uzaktan eğitim yoluyla yapılma kararının alınmasında etkili olmuştur.

- Yurt dışında eğitim olanaklarından yoksun olan Türk gençlerine sahip çıkılarak onlara da yükseköğrenim yapma olanağı verilmiştir.
- Bütün dünyada yaygınlaşan ve gelişen bir bilim dalı olan uzaktan eğitime, bilimsel araştırmalar yaparak Türk bilim çevrelerinde de katkıda bulunulmaya başlanmıştır.

Bununla birlikte, Türk uzaktan eğitim sisteminin henüz başlangıç aşamasında olduğu, ancak bugünkü durumunun geleceğe umutla bakılabilesine önemli bir gösterge oluşturduğu söylenebilir (Büyükerşen, 1986).

Türkiye'de uzaktan eğitim sisteminin çağdaş, düzeyde geliştirilebilmesi ve eğitim sorunlarının çözümünde **en etikili biçimde** kullanılabilmesi için, kurum ve devlet düzeyinde varolan engellerin aşılması gerekli düzenlemelerin yapılmasına ve bu yeni sistemin köklü, sürekli ve geniş tabanlı bir yapıya kavuşturulmasına gereksinme vardır. Bu amaçla yapılması gerekenlerin başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- Geleneksel yapılı bir üniversiteye bağlı bir fakülte olarak çalışan Açıköğretim Fakültesi'ne, çok geniş bir coğrafik alana yayılmış olan kitlelere hizmet vermesi nedeniyle, sistemin

kendine özgü işlerliğini kolaylaştıracak birimlerle, daha kapsamlı örgütlenmeye elverişli bir yapı kazandırılmalıdır.

- Ülkenin insan gücü gereksinmesi doğrultusunda değişik düzeylerde ve alanlarda uzaktan eğitim yoluyla yeni programlar başlatılmalıdır. Özellikle, eğitim sorunu olarak sürekliliğini koruyan mesleki ve teknik eğitim alanlarında gereksinme duyulan eğitilmiş insan gücünün yetiştirilmesine ve yaygın eğitim ve çıraklık eğitiminin geliştirilmesine yönelik programlara öncelik verilmelidir.

Ayrıca, eğitim sisteminin en önemli ögesini oluşturan ve yenilenmeleri önem taşıyan öğretmenlerin -uzaktan eğitim sisteminden yararlanarak- hizmet içinde eğitimlerine süreklilik kazandırılmalıdır. Öğretmenlere yönelik yüksek lisans ve doktora programları başlatılmalıdır.

- Üniversiteye, daha yoğun ve daha çeşitli konularda uzaktan eğitim hizmeti vermeye yeterli olacak ölçüde teknoloji ile uzaktan eğitim sistemi için teknik eleman, basılı malzeme yazarı ve editörü, televizyon öğretmeni, danışman vb. olarak yetiştirilmek üzere yeni ve yeterli kadrolar verilmeli ve varolan kadro sıkıntısı giderilmelidir.
- Uzaktan eğitimle ilgili dünyadaki gelişmeler doğrultusunda, Türk uzaktan eğitim sistemine daha çok öğretim ortamı ekleme olanakları yaratılmalıdır.
- Uzaktan eğitim sisteminin önemli bir boyutunu oluşturan akademik danışmanlık etkinlikleri ile öğrenci bürolarının yalnız yükseköğretim kurumlarının bulunduğu illerde değil, tüm illerde olması sağlanarak bütün öğrencilere bu konuda eşit olanaklar verilmelidir (Büyükerşen, 1986).

İllerde yerel hizmet amacıyla, akademik danışmanlığın yanı sıra, öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurabilecekleri, içinde çeşitli basılı kaynakları içeren bir kitaplık bulunan, öğrencilere dilediklerinde derslerin televizyon ve radyo programlarını izleme olanağı sunabilecek ve daha başka gerekli araç-gereçlerle donatılmış eğitim merkezleri kurulmalıdır (Serter, 1986, s. 78).

- Türkiye'deki uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik geçerliği ve güvenilirliği olan kapsamlı ve deneysel türdeki araştırma-

ların yapılmasına ağırlık verilmelidir (Alkan, 1986). Araştırma sonuçları uygulamalara daha çok yansıtılmalıdır.

- Yalnız eğitim amaçlı olarak kullanılacak televizyon ve radyo kanalları hizmete sokulmalıdır.
- Türkiye'de uzaktan eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılabilmesi ve etkili biçimde gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan kadro ve bütçe olanakları ilgili kuruma yeterli düzeyde sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1985'e)**. Genişletilmiş ikinci baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1985.
- Alkan, Cevat. «Açıköğretimde Araştırma», Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ile Teknik Eğitim Fakültesi'nce düzenlenen **I. Ulusal Eğitim Sempozyumu'nda** sunulan bildiri. İstanbul : 24-30 Kasım 1986.
- A. Ü. Açıköğretim Fakültesi **Merkezi Öğretim Programları 1987-1988 Öğretim Yılı Öğrenci Kılavuzu**. Eskişehir: 1987.
- Büyükerşen, Yılmaz. «Çağdaş Eğitim Sorunları Karşısında Çağdaş Bir Çözüm Olarak Açıköğretim», **Yükseköğretim Bülteni**. 1: 36-46, Mart 1986.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989): 1988 Yılı Programı**. Ankara : 1988.
- Fidan, Nurettin ve Kenan Okan. **Açık Yükseköğretim Sistemleri ve Uzaktan Eğitim**. Ankara : 1975.
- ÖSYM (Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi). **1986-1987 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri**. Ankara: 1987.
- . **1983-1984 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri**. Ankara 1986a.
- . **1984-1985 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri**. Ankara:1986b.

- , **1985-1986 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri.** Ankara:1986c.
- Özdil, İlhan. **Uzaktan Öğretimin Evrensel Çerçevesi ve Türk Eğitim Sisteminde Uzaktan Öğretimin Yeri.** Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1986.
- Özgü, Tahir. **Eğitim Sorunları ve Çözümünde Kitle İletişim Araçları : Ekonomik ve Teknolojik Bir Yaklaşım.** Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1986.
- Özgü, Tahir, Ayhan Hakan ve Aytaç Açıkalın. **Ortaöğrenimli İlkokul Öğretmenlerine Uzaktan Öğretim Yoluyla Önlisans Öğretimi Sağlama Projesi Ön Raporu.** Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1985.
- Serter, Nuray. **Açıköğretim Fakültesi Akademik Danışmanlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi.** Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1986.